

Etika v samosprávě

Maroš Paulini

PREČO TU DNES SME?

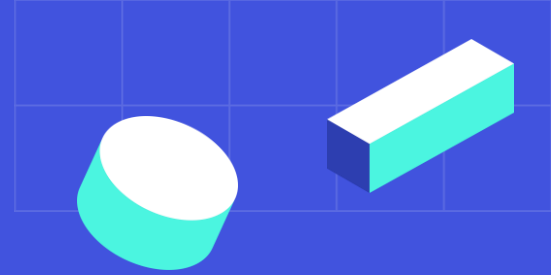
- Etika a verejná integrita sú často skloňované slová
- Prečo má zmysel sa nimi zaoberať
- Aký je ich praktický význam pre samosprávu

Zdieľanie skúseností a poznatkov, nástrojov, rozšírenie obzoru, spoznanie kontextu

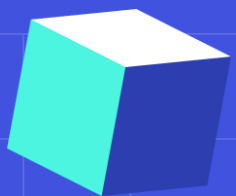
Ako viesť hodnotovo ľudí a meniť ich správanie
Ako využívať nástroje etiky a verejnej integrity
Ako posilňovať dôveru vo výkon samosprávy

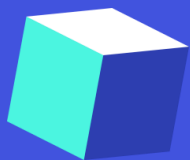
Ako to dnes spravíme

- ✓ tykanie
- ✓ vzájomnosť
- ✓ prítomnosť
- ✓ otvorenosť
- ✓ dôvernosť

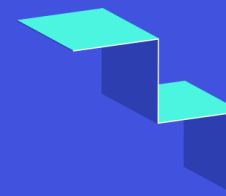
Kto sme ?

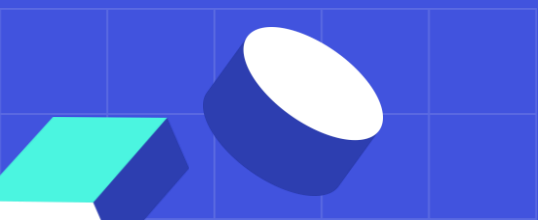
Ako sa voláš?

Odkiaľ
prichádzaš?

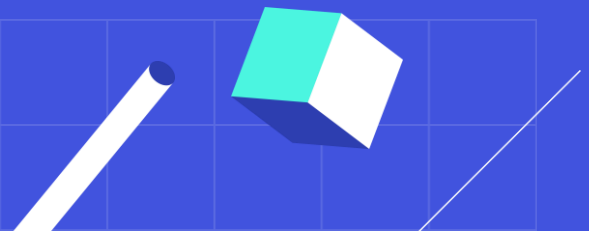

Aké 2-3 hodnoty
sú pre teba
životným
kompasom?

Výnimočnosť, Odvaha, Kreativita,
Zvedavosť, Opatrnosť, Vytrvalosť,
Nadhľad, Spravodlivosť, Vďačnosť,
Čestnosť, Humor, Rozhodnosť, Pokora,
Vodcovstvo, Vlúdnosť, Sebaovládanie,
Duchovno, Tímová práca, Nadšenie

Predstav si, že si starostom.
V akých situáciách bude na
seba narážať tvoja rola ako
zástupcu Slovenskej republiky
a jej zákonov a tvoja rola
zástupcu tvojich voličov a
ďalších občanov či skupín?

01.

začni premýšľať sám

02.

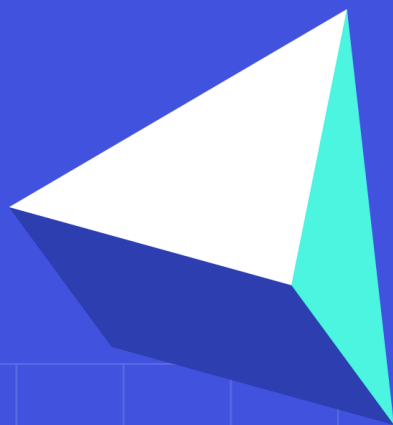
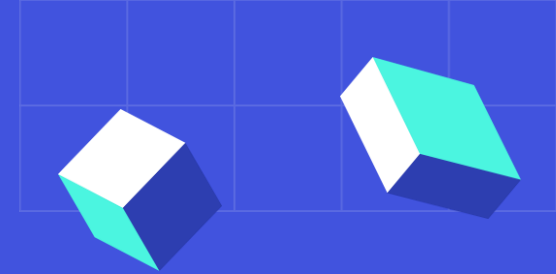
potom so porozprávaj so
susedom alebo susedmi

03.

Spoločné myšlienky si zapíšte v
skupine

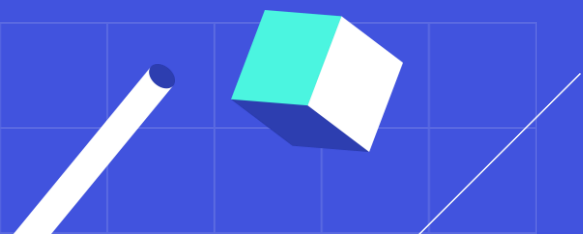
04.

nakoniec si porovnáваме
výsledky

Prečo má etika, teda správanie a rozhodovanie sa podľa hodnôt zmysel?

Prečo má etika zmysel?

- **Simons, Harvard** – prieskum na 6 500+ zamestnancov v 76 hoteloch Holiday Inn v USA a Kanade.
- Pracovníci na päťbodovej škále zoradili, do akej miery sú slová a činy ich manažérov ladia, teda sú v integrite – etika ich správania a integrita
- Porovnané s odhodlaním pracovníkov podávať výkon, vychádzať v ústrety klientom, chuť pracovať v hoteli,
- Nakoniec porovnanie s prieskumami spokojnosti zákazníkov hotelov, HR a finančnými záznamami.

Prečo má etika zmysel?

- Výsledok: každý stupeň na 5 bodovej stupnici = zvýšenie o 2,5 % tržieb – v štúdiu to znamená zvýšenie zisku viac ako 250 000 USD ročne na hotel. Žiadny iný jednotlivý aspekt správania manažérov, ktorý štúdia merala, nemal taký veľký vplyv na zisky.
- Odvtedy prieskumy dokázali súvis etiky a prítomnosti na pracovisku, chuti za zapájať do pracovných úloh a ísť nad rámec svojich povinností

Prečo to je také ťažké?

- Ťažký proces budovania reputácie, ľahká strata dôvery
- Iné priority a protichodné záujmy
- Rozhodovanie pod tlakom, v kríze alebo v impulze
- Nevedomosť

Prečo ľudia konajú dobre a zle?

1. Faktory, ktoré podporujú etické správanie

- etické správanie nadriadených
- kultúra dodržiavania etických zásad v celej spoločnosti
- etické správanie kolegov
- ochrana nahlasovateľov neetického a nezákonného konania

2. Faktory, ktoré oslabujú motiváciu k etickému správaniu

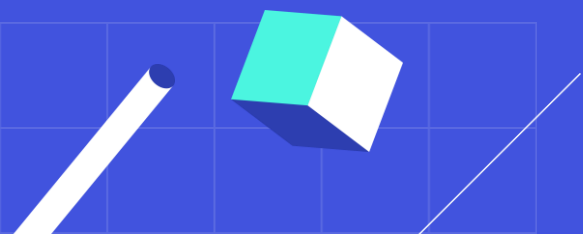
- správanie nadriadených
- spoločenská klíma a správanie lídrov a predstaviteľov verejného života
- obava, že budú za upozornenie na neetické správanie potrestaní
- správanie spolupracovníkov

Zdroj: Rada pre štátnu službu, 2018
Štúdia o etike

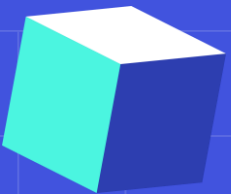
Hodnoty verejného sektora a ich zmena

Výroky o hodnotách a verejnom sektora – Pravda či nie?

1. Hodnoty dostal každý od rodičov a z toho treba vychádzať
2. Ľudia vo verejnom sektore majú vyšší etický štandard ako bežní ľudia.
3. Ľudia vo verejnom sektore sú všeobecne viac zameraní na verejný záujem ako na vlastný prospech
4. Ľudia vo verejnom sektore by mali mať etický kódex alebo hodnotový rámec, ktorým sa riadia.
5. Keď sa budem veľmi snažiť, viem presadiť maximum svojich hodnôt v každej situácii
6. Ľudia vo verejnom sektore sú menej produktívni ako zamestnanci v súkromnom sektore, keďže nemajú také vysoké pracovné tempo a sú zväčša rezistentní voči zmene

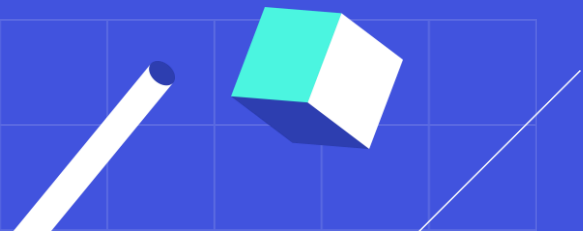

Mýty naše každodenné

1. Mýtus detskej izby
2. Mýtus zmeny hodnôt tapetovaním, vrátane etických kódexov
3. Mýtus maximalizmu

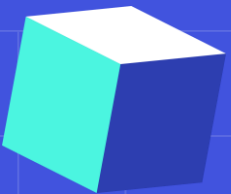
Aké sú hodnoty a správanie
verejného sektora?

Ako na tom hodnotovo sme?

- Dotazník o vnímaní etiky a integrity v služobných úradoch (štátna služba)
- Zber dát: online, leto 2022
- Takmer 5900 odpovedí

Ako na tom hodnotovo sme?

Vzťah ku kolegom

Kolegovia mi v práci pomáhajú	4,18
Moji najbližší kolegovia o mňa prejavujú osobný záujem	4,02
V mojej organizácii sa cítim spokojne	3,68
Spolupráca medzi mnou a mojimi najbližšími kolegami je na dobrej úrovni	4,25
Moji najbližší kolegovia ma informujú, keď niečo nie je v poriadku s kvalitou mojej práce	3,95
Moji najbližší kolegovia ma informujú, keď niečo nie je v poriadku v rámci našich medziludských vzťahov	3,66
Moji kolegovia si robia svoju prácu dobre	4,04

Ako na tom hodnotovo sme?

Vedenie a spravodlivosť

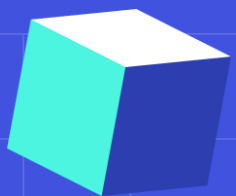
Zamestnanci sa môžu spoľahnúť na spravodlivé zaobchádzanie	3,34
Moji spolupracovníci sú posudzovaní objektívne a spravodlivo, teda primerane zásluhám, nasadeniu a praco vnej záťaži	3,25
Môj priamy nadriadený jedná so zamestnancami s úctou	4,06
Čestnosť je predpokladom na úspech v mojej organizácii	3,73
Informácie o nevhodnom správaní zamestnancov berie moje organizácia vážne	3,54
Keď niekto dostane ocenenie, uznanie alebo povýšenie, dôvodom je, že si to zaslúžil	3,50

Ako na tom hodnotovo sme? Neetické správanie

Nezodpovedné používanie majetku organizácie, vrátane používania e-mailu, internetu, telefónu a pod. na súkromné účely	1,82
Nečestné využívanie prostriedkov od organizácie, ako je preplácanie cestovných nákladov a pod.	1,26
Nedodržiavanie pracovnej doby	1,73
Prijímanie darov, ponúk a iných príležitostných odplát, ktoré môžu ovplyvniť nestranný výkon služobných povinností štátneho zamestnanca	1,19
Prijímanie pozvánok na výlety, konferencie, podujatia a večere, ktoré môžu ovplyvniť nestranný výkon služobných povinností štátneho zamestnanca	1,16
Pochybné či neštandardné neformálne kontakty s tretími stranami	1,30
Zneužitie alebo neopatrné zaobchádzanie s dôvernými informáciami	1,31
Zdieľanie dôverných informácií medzi kolegami z organizačných útvarov, ktorých sa netýkajú	1,48

Ako na tom hodnotovo sme?

Negatíva u kolegov

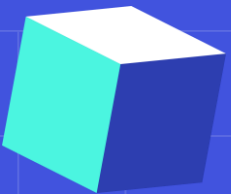
Moji kolegovia nepreberajú zodpovednosť za výsledky svojej práce	2,27
Moji kolegovia nie sú úprimní, keď sa jedná o výsledky ich práce	2,41
Moji kolegovia sú v práci demotivovaní	3,18
Pri rozhovoroch s nadriadeným/i moji kolegovia skresľujú pravdu	2,59
Moji kolegovia sa snažia zakrývať svoje pochybenia	2,54
Niekedy sa moji kolegovia počas pracovnej doby venujú činnostiam, ktoré sa nevzťahujú k práci, ako je súkromná korešpondencia, rezervácia hotela na dovolenku, prezeranie webu	2,75
Moji kolegovia zámerne vykonávajú úlohy dlhšie, než je nutné	2,27

Ako na tom hodnotovo sme? Nespravodlivosť a demotivácia

- vnímaná nespravodlivosť predstavuje demotivátor a ohrozuje produktivitu, psychologické zdravie a zapojenie zamestnanca
- otvorené otázky boli v troch kategóriách (kolega, vedúci, vedenie)
- následne boli triedené do kategórii (clustering)
- výsledky slúžia ako kontext a doplnenie bodových otázok

Ako na tom hodnotovo sme? Nespravodlivosť a demotivácia

Top 3 kategórie SR

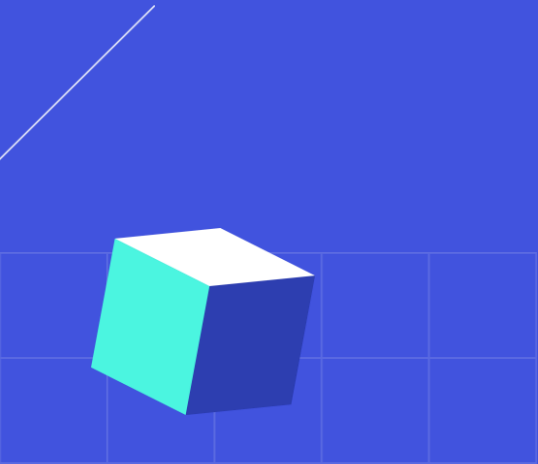
- plat
- nekolegiálne správanie
- zadeľovanie úloh

Ako sa teda učíme hodnoty a meníme ich?

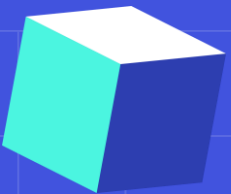
- Vzory
- Socializácia, formálna a neformálna inštitucionalizácia
- Spoločné normovanie a akceptácia
- Sociálna kontrola

Čo môžeme spraviť ja osobne?

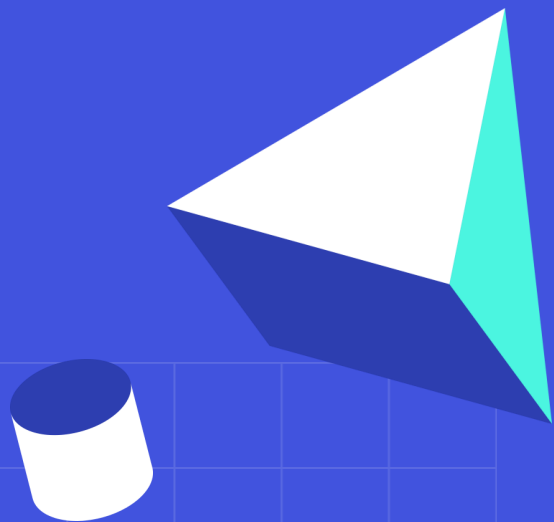
- Byť vzorom, mať zrovnané hodnoty, vedieť čím viem viesť, poznať svoje etické „zapínače“ a „vypínače“
- Vyvolať v organizácii, obci diskusiu o tom, podľa akých hodnôt chceme niečo robiť a hľadať podporu kritickej väčšiny,
- Myslieť na možné konflikty hodnôt a záujmov dopredu, pripraviť sa na to, že bude treba urobiť ťažší krok,
- Uľahčiť upozornenie na nedodržanie hodnôt, podpora a ochrana oznamovateľov
- Využiť inovatívne nástroje ako napríklad behaviorálne zásahy, spolupráca s akadémiou, NGO

Spomeň si na pre teba dôležitú situáciu, kde si konal eticky a jednu, kde sa ti to nepodarilo.

Porozmýšľaj nad tým, čo boli tvoje etické „zapínače“ a „vypínače.“

01.

začni premýšľať sám

03.

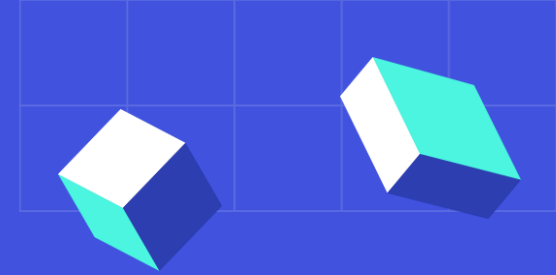
Spoločné myšlienky si zapíšte v skupine

02.

potom so porozprávaj so susedom alebo susedmi

04.

nakoniec si porovnáваме výsledky

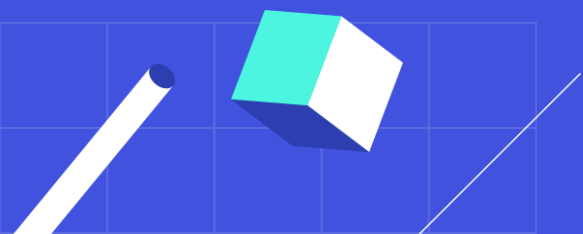
Etická infraštruktúra a jej stupne

- **Neformálna úroveň** – vzory zhora, normatívne rozhovory, možnosť sa obrátiť a ochrana oznamovania
- **Vlastné kapacity** – etický poradca alebo dôverník s čiastočným úväzkom alebo etická komisia, etické vzdelávanie a poradenstvo, etický kódex alebo kódex správania sa
- **Špecializácia** - manažér integrity s plným úväzkom, spolupráca s inými obcami, mestami, spoločný hlas a témy

Etika a etický kódex

Najčastejšie etické problémy

1. zvýhodňovanie blízkych osôb (rodina, kamaráti, straníci), napr. pri prijímaní zamestnancov, hodnotení, odmeňovaní, kariérom raste
2. konflikt záujmov
3. nehospodárne využitie majetku

Najčastejšie problémy v kategórií iné:

1. medziľudské vzťahy

Zdroj: Rada pre štátnu službu, 2018, Štúdiá o etike, 6000 odpovedí štátnych zamestnancov

Prečo potrebujeme etický kódex?

- záväzok profesie dodržiavať etické štandardy - **profesionálna hrdosť**
- definícia očakávaného správania - **zúčtovateľnosť**
- postupy (na koho sa obrátiť/konzultovať/reagovať) - **prevencia**
- opora pre rozhodovanie (stretnutia, pozornosť...)
- uvedomenie si problematických situácií

Čo by sme radi videli v etike

Etika v manažmente ľudských zdrojov

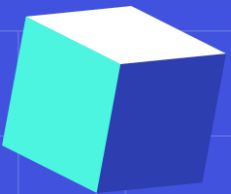
- testovanie integrity pri výbere zamestnancov, teda hodnoty a charakter ako súčasť výberu
- etické líderstvo a rozhovory o etike

Zásady šetrenia etiky

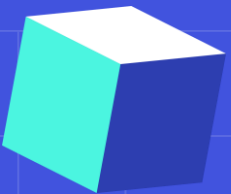
- **počúvať, počúvať, počúvať...** treba byť otvorený, mentálne aj mať otvorené dvere, etický pora dca - mať vyhradený od organizácie aspoň raz týždenne vlastný priestor, kde je súkromie a dôverná atmosféra, aby ľudia mohli prísť
- **oddialiť prvú intuíciu** - riešenie etických dilem vyžaduje analýzu, triezvosť, treba nájsť fakty a oddeliť ich od šumu - prvá intuícia, prvý nápad nemusí byť riešenie etickej dilemy
- **etické problémy a dilemy sa málokedy dajú vyriešiť na počkanie**
- **problémy sa týkajú často osobných pocitov a problémov druhých ľudí**, ľudia sa často ozývajú, až keď vyčerpali ostatné možnosti a sú na konci so silami, netreba tieto problémy bagatelizovať

Zásady šetrenia etiky

- **počúvať, počúvať, počúvať...** treba byť otvorený, mentálne aj mať otvorené dvere, etický poradca - mať vyhradený od organizácie aspoň raz týždenne vlastný priestor, kde je súkromie a dôverná atmosféra, aby ľudia mohli prísť
- **oddialiť prvú intuíciu** - riešenie etických dilem vyžaduje analýzu, triezvosť, treba nájsť fakty a oddeliť ich od šumu - prvá intuícia, prvý nápad nemusí byť riešenie etickej dilemy
- **eticke problémy a dilemy sa málokedy dajú vyriešiť na počkanie**
- **problémy sa týkajú často osobných pocitov a problémov druhých ľudí**, ľudia sa často ozývajú, až keď vyčerpali ostatné možnosti a sú na konci so silami, netreba tieto problémy bagatelizovať

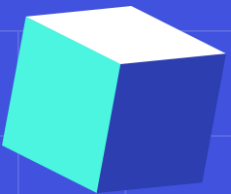

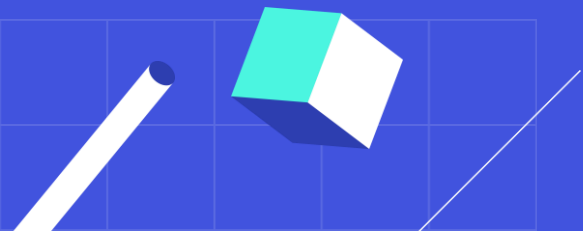
Zásady etických rád a odporúčaní

- **náročné sú** medziludské vzťahy, prepúšťanie, konflikty a zložité vzťahy medzi zamestnancami, medzi nadriadenými a podriadenými, mobbing, nespravodlivé zaobchádzanie
- treba si uvedomiť, že ak radím, nerozhodujem za toho, komu radím
- **ak dávam odporúčanie, určujem trend do budúcnosti.** Treba nájsť pomer medzi spravodlivosťou konkrétnej situácie a dlhodobými následkami (kam nás privedie tisíc takýchto rozhodnutí, tisíc činov ako tento?)

Konflikt záujmov

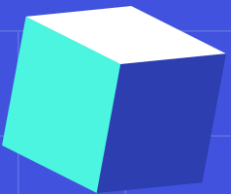

Konflikt záujmov

OECD:

Konflikt záujmov je konflikt medzi verejným a súkromným záujmom verejného činiteľa, pričom súkromný záujem verejného činiteľa by mohol neprimerane ovplyvniť výkon jeho úradných právomocí.

Prečo chránime verejný záujem?

Vzťah občan = štát = verejný činiteľ, ako súkromná osoba má súkromné záujmy, ktoré by mohli neprimerane ovplyvniť výkon jeho úradných povinností.

Prevenencia a riešenie konfliktu záujmov na úrovni, ktorá by presvedčila racionálne zmýšľajúceho človeka. Dôležité je ako je situácia komunikovaná.

Čo môže byť súkromným záujmom?

- rodinný alebo priateľský osobný vzťah
- pracovný alebo obchodný vzťah
- aktivita alebo pozícia v organizácii
- majetkové práva

Ktoré aktivity môžu spôsobiť konflikt záujmov ?

- externé aktivity a pozície v dobrovoľníckych organizáciách,
- externé aktivity a pozície v mimovládnych organizáciách,
- externé aktivity a pozície vo volených verejných subjektoch,
- externé aktivity a pozície v odboroch,
- externé aktivity a funkcie v politickej strane,
- sekundárne zamestnanie vo verejnom sektore,
- externé aktivity a pozície v účtovnej jednotke so vzťahmi s vládou,
- pozície v súkromnom sektore,
- sekundárne zamestnanie v súkromnom sektore

Nástroje riešenia konfliktu záujmov

- V závislosti od druhu konfliktu záujmov
- priznanie záujmu, uvedenie vzťahu, príp. limitovanie subjektívnosti zverejnením objektívnych faktorov, podľa ktorých bolo rozhodnuté
- odpredaj hmotného záujmu
- vychladnutie vzťahu („cooling-off period“)
- vylúčenie osoby (z časti alebo z celého procesu)
- nezlučiteľnosť záujmu s verejnou funkciou, strata funkcie

